

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПВНЗ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ВОЛОЩУК РУСЛАН ЄВГЕНІЙОВИЧ

УДК 338.246.025.2 (447)

**СИСТЕМА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ:
ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у ПВНЗ «Європейський університет» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник

доктор економічних наук, професор
Мельник Віктор Миколайович,
проректор з наукової роботи ПВНЗ
«Європейський університет» Міністерства
освіти і науки України (м. Київ)

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Швабій Костянтин Іванович,
професор кафедри податкової та митної
справи Національного університету
Державної податкової служби України,
Державна фіскальна служба України
(м. Ірпінь)

кандидат економічних наук
Степура Марина Михайлівна,
доцент кафедри фінансів ДВНЗ «Київський
національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана» Міністерства
освіти і науки України (м. Київ)

Захист відбудеться «28» травня 2015 року о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.063.01 ПВНЗ «Європейський університет» за адресою: 03115, м. Київ, бульвар Вернадського, 16-в, ауд. 218.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ПВНЗ «Європейський університет» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Депутатська, 15/17.

Автореферат розісланий «__» _____ 2015 року.

Т.в.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
д.е.н., доцент

Шпильова В.О.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Адміністрування податків є основою ефективного функціонування податкової системи та забезпечення доходів бюджетів усіх рівнів. Недоліки в управлінні процесом справляння призводять до збільшення податкових правопорушень, зниження надходження податків до бюджету, погіршення інвестиційного клімату, збільшення витрат з мобілізації податків і розбалансованості дій уповноважених державних органів.

Діюча система адміністрування податків в Україні має переважно репресивний характер у формі реалізації наступного контролю, спрямованого на виявлення вже скоєних податкових правопорушень і застосування податкових санкцій, що не відповідає підходам, які сформувалися у багатьох розвинених країнах.

Зазначене вимагає продовження наукових досліджень з метою обґрунтування варіантів вирішення наявних проблем і актуалізує питання розробки цілеспрямованих практичних дій та заходів щодо удосконалення інституційної структури та підвищення ефективності функціонування системи адміністрування податків в Україні на основі організації відносин між фіскальними органами і платниками податків на партнерських засадах.

Теоретичні та практичні питання адміністрування податків досліджували у своїх працях відомі зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема: В. Андрущенко, А. Кізима, А. Крисоватий, М. Леруа, В. Мельник, Г. Олейнікова, Н. Прокопенко, К. Проскура, А. Соколовська, М. Степура, К. Швабій, Л. Штейн, І. Якушик та інші.

Незважаючи на розмаїття наукових поглядів щодо сутності, теорії та практики адміністрування податків, ці питання залишаються недостатньо вивченими українською фінансовою наукою. Зокрема, потребують подальшого дослідження: питання вдосконалення інституційної структури національної системи адміністрування податків; шляхи посилення взаємодії служб адміністрування податків; напрями удосконалення методичних підходів адміністрування податків в Україні.

Необхідність розвитку та поглиблення теоретичних розробок і практичних рекомендацій з питань розбудови системи адміністрування податків в Україні, напрямів вдосконалення її інституційної структури й підвищення ефективності функціонування, обумовили вибір теми, мету, завдання та зміст дослідження.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт:

– ПВНЗ «Європейський університет» за темою «Фінансові важелі стимулювання економічного розвитку України: основні напрями та методологія використання» (номер державної реєстрації 0111U007978), де особисто автором розроблено методичні підходи та надано практичні рекомендації щодо вдосконалення інституційної структури та підвищення ефективності функціонування системи адміністрування податків в Україні;

– Вінницького навчально-наукового інституту економіки ТНЕУ за темою «Розвиток фінансової системи в умовах ринкових відносин» (номер державної

реєстрації 0106U000515), де автором досліджено сучасний стан системи адміністрування податків в Україні, ефективність її функціонування та вплив фіскально-адміністративних чинників на ефективність оподаткування.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-прикладних засад функціонування системи адміністрування податків в Україні та обґрунтування методичних підходів, спрямованих на удосконалення її інституційної структури та підвищення ефективності функціонування.

Реалізація поставленої мети обумовила наступні завдання дослідження:

- провести аналіз існуючих теоретичних розробок та дефініцій, на основі результатів якого сформулювати науковий підхід до трактування понять «адміністрування податків» та «система адміністрування податків», охарактеризувати структуру системи адміністрування податків;

- визначити національні особливості становлення та розвитку системи адміністрування податків в Україні;

- проаналізувати роль системи адміністрування податків у формуванні доходів Зведеного бюджету України;

- визначити й оцінити вплив системи адміністрування податків на розвиток ринкового середовища в Україні;

- провести аналіз ефективності функціонування національної системи адміністрування податків;

- розробити практичні рекомендації щодо удосконалення національної системи адміністрування податків з урахуванням зарубіжного досвіду;

- обґрунтувати напрями покращання інституційної структури системи адміністрування податків в Україні;

- аргументувати пріоритетні напрями посилення взаємодії служб в адмініструванні податків в Україні;

- запропонувати напрями удосконалення методичних підходів щодо адміністрування податків.

Об'єктом дослідження є система адміністрування податків в Україні та її складові елементи.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування інституційної структури системи адміністрування податків та підвищення ефективності її функціонування.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання: історичний (для розкриття еволюції наукових поглядів на сутність і роль адміністрування податків); діалектичний, наукової абстракції (в ході дослідження понятійного апарату адміністрування податків); аналізу та синтезу, статистичних групувань і порівнянь (для оцінки фіскальних та соціально-економічних наслідків функціонування системи адміністрування податків); абстрактно-логічного аналізу (при розробці методичних підходів до побудови системи адміністрування податків); таблицно-графічний (для наочного відображення змін абсолютних і відносних показників податкових надходжень до бюджетів); аналогій (при обґрунтуванні напрямів удосконалення

інституційної структури національної системи адміністрування податків в контексті зарубіжного досвіду).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, офіційні статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Державної служби статистики України, наукові праці з питань адміністрування податків.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати, що одержані автором у процесі розв'язання поставлених у дисертації завдань та які відображають наукову новизну дослідження, полягають у наступному:

вперше:

– сформовано підхід до інституційної реструктуризації Державної фіскальної служби України, що передбачає ліквідацію обласних управлінь та створення на їх базі підрозділів внутрішнього контролю і обробки звітної інформації, дозволяє забезпечити прямий контакт базових підрозділів з центральним рівнем ДФС і слугує вирішенню трьох проблем одночасно: виключенню дублювання функцій; скороченню витрат на утримання служби; забезпеченню єдиних підходів в адмініструванні усіх податків (у тому числі місцевих) та роботі з усіма платниками (незалежно від виду діяльності, галузевої спеціалізації чи територіального розміщення);

удосконалено:

– аргументування напрямів поглиблення інтеграції податкових та митних підрозділів України, що, додатково до відомих, передбачають поєднання фінансових, господарських, юридичних, контрольних функцій та функції ІТ-забезпечення на центральному рівні, структуризацію митного блоку Державної фіскальної служби України на основі спеціалізованих підрозділів, які концентруються на полегшенні торгівлі та економічній безпеці держави, передачу функцій контролю за правильністю розрахунків з бюджетом у податковий блок;

– наукові підходи до організації масово-роз'яснювальної та консультативної роботи як складової системи адміністрування податків в Україні, які, додатково до наявних, включають запровадження інституту незалежних податкових консультантів, що слугуватиме покращанню правової допомоги та правового виховання платників податків;

– обґрунтування напрямів покращання апеляційної роботи фіскальної служби, що, на відміну від відомих, передбачають використання податкової медіації як процесу добровільного вирішення суперечки сторонами на підставі принципів взаємної поваги, рівності і конфіденційності за посередництва нейтральної, незалежної і неупередженої, але компетентної особи – медіатора, який допомагає сторонам прийти до взаємоприйнятного рішення;

– підходи до модернізації контрольно-перевірочної роботи фіскальної служби, що, на відміну від наявних, включають впровадження режиму розширеної інформаційної взаємодії платників податків і фіскального органу (податкового моніторингу) і сприяють налагодженню взаємовигідної співпраці

фіскального органу та платників податків на основі ризик-орієнтованих і клієнтоорієнтованих методик;

набули подальшого розвитку:

– трактування поняття «система адміністрування податків», що, на відміну від відомих, представлено як сукупність державних органів виконавчої влади, уповноважених забезпечувати процес справляння податків, що функціонують через певні напрями управлінської діяльності за допомогою механізму адміністрування податків та на основі податкових відносин (головним чином, але не виключно, з платниками податків) з метою реалізації податкової політики держави. Зазначене слугує створенню теоретичного підґрунтя для дослідження ознак системності управління процесом справляння податків;

– визначення інституційної структури системи адміністрування податків, яке, на відміну від наявних дефініцій, представляє відповідну систему як упорядковане коло адміністраторів податків, які через скоординовані податкові відносини в межах встановлених формальних та неформальних правил здійснюють управління процесом справляння податків з метою наповнення бюджету держави;

– систематизація принципів адміністрування податків, до складу яких, на відміну від існуючих підходів, включено принципи законності, систематичності та послідовності, плановості, узгодження інтересів фіскалу та платників податків, зручності, економічної ефективності, превентивності, прозорості та доступності, рівності, компетентності, контрольованості, що дозволяє упорядкувати процес адміністрування податків в межах встановлених загальнообов'язкових правил;

– модель удосконалення функціонування Державної фіскальної служби України, що, на відміну від наявних, передбачає поєднання організаційного, функціонального та процесного підходів з використанням принципу функціональної специфікації системи органів адміністрування податків, і дозволяє оптимізувати структуру фіскальної служби на основі ефективного розподілу функцій між її підрозділами.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та висновки, що містяться у дисертаційній роботі, мають певне значення як для фінансової науки, так і для практичної діяльності, та можуть бути використані у процесі вдосконалення системи адміністрування податків в Україні.

Наукові результати й рекомендації автора щодо удосконалення прогнозно-планувальної та аналітичної роботи в процесі справляння податкових надходжень до бюджетів на основі посилення взаємодії між фіскальними органами та іншими органами державного управління у сфері інформаційного обміну даними прийняті до впровадження Департаментом фінансів Вінницької обласної державної адміністрації (довідка №05-01-44/123-19-01 від 19.01.2015 р.), а пропозиції щодо здійснення модернізаційних заходів стосовно методики управління процесом податкового адміністрування за основними та окремими допоміжними напрямами управлінської діяльності прийняті до використання Немирівською об'єднаною державною податковою інспекцією ГУ

ДФС у Вінницькій області (довідка №14499/01/26/78 від 26.01.2015 р.).

Окремі положення та висновки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі при розробці методичного забезпечення та викладанні дисциплін «Фіскальне адміністрування» і «Податкова система» на кафедрі фінансів і кредиту Вінницького навчально-наукового інституту економіки Тернопільського національного економічного університету (довідка №25 від 22.01.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій відображено підхід автора до обґрунтування напрямів удосконалення інституційної структури та підвищення ефективності функціонування системи адміністрування податків в Україні. Усі наукові положення, розробки, висновки та пропозиції, що виносяться на захист, одержані здобувачем самостійно і належать особисто автору. З робіт, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистих досліджень здобувача.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження було апробовано на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Місце та роль України в глобалізованому світі; економічні, політичні, культурні аспекти» (м. Вінниця, 2009р.); «Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах економічної нестабільності» (м. Вінниця, 2010р.); «Теорія та практика трансформаційних перетворень в економіці, політиці та культурі за умов розвитку глобалізаційних процесів» (м. Вінниця, 2011р.); «Стратегії стійкого розвитку економіки» (м. Київ, 2011р.); «Інтеграційний вибір України : історія, сучасність, перспективи» (м. Вінниця, 2012р.); «Проблеми та перспективи розвитку національних економік в сучасних умовах» (м. Вінниця, 2013р.); «Економіка сьогодення: актуальні питання та інноваційні аспекти» (м. Київ, 2013р.); «Соціально-економічний розвиток України в умовах світової фінансової нестабільності» (м. Вінниця, 2014р.); «Моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів» (м. Львів, 2015р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 7 наукових праць у фахових виданнях України, 1 – в зарубіжному та 10 – у інших виданнях. Загальний обсяг публікацій – 37,18 д.а. (з яких особисто автору належить 8,23 д.а.), з них: у фахових виданнях України – 4,15 д.а. (всі належить особисто автору), у зарубіжних виданнях – 0,67 д.а. (публікація одноосібна), у інших – 32,36 д.а. (з яких особисто автору належить 3,41 д.а.).

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 211 сторінках друкованого тексту. Робота містить 9 таблиць, 36 рисунків та 25 додатків на 25 сторінках. Список використаних джерел налічує 186 найменувань на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У розділі 1 «Теоретико-методологічні засади адміністрування податків» досліджено зміст адміністрування податків та його висвітлення в фінансовій теорії, сутнісні характеристики системи адміністрування податків, її структуру та національні особливості в Україні.

На основі аналізу існуючих підходів зарубіжних та вітчизняних науковців і практиків щодо визначення сутності адміністрування податків встановлено, що воно є багатоаспектним і складним поняттям, яке можна розглядати як: управлінську діяльність певних органів державної влади, що регламентується законодавчими і нормативними актами з питань оподаткування і засновується на соціально зумовлених правилах (традиціях, менталітету тощо), за допомогою якої реалізується податкова політика держави, здійснюється мобілізація податків і зборів (обов'язкових платежів) у централізовані фонди фінансових ресурсів; сукупність принципів, методів, прийомів і засобів забезпечення справляння податків (організації процесу оподаткування); механізм, що приводить у дію податкову систему держави; взаємовідносини, що виникають між державою в особі уповноважених органів та платниками податків і зборів з приводу відчуження частки власності останніх на суспільну користь.

Адміністрування податків піддається впливу низки факторів (зовнішнього і внутрішнього характеру) і на практиці реалізується через сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених специфічних напрямів управлінської діяльності контролюючих органів, серед яких доцільно виділяти основні (облікова робота, масово-роз'яснювальна та консультативна робота, прогнозно-планувальна та аналітична робота, контрольньо-перевірочна робота) та допоміжні (адміністрування податкового боргу, інформаційне забезпечення, юридичне супроводження, організаційно-розпорядча робота).

Вивчення критеріальних засад практичного здійснення адміністрування податків дало змогу автору систематизувати й обґрунтувати його принципи, зокрема: законності; систематичності та послідовності; плановості; узгодження інтересів фіскалу та платників податку; зручності; економічної ефективності; превентивності; прозорості та доступності; рівності; компетентності та контрольованості.

Дослідження показало, що адміністрування податків також являє собою систему, яка містить сукупність чітко структурованих за призначенням і функціями елементів та зв'язків між ними, спрямованих на досягнення загальної мети – забезпечення своєчасних надходжень до державної скарбниці у обсягах, достатніх для фінансування суспільно необхідних видатків (рис. 1).

Дисертантом проведено аналіз системи адміністрування податків на відповідність основним системним ознакам і обґрунтовано, що її складові не можуть існувати ізольовано одна від одної та у сукупності формують єдине ціле. Так, для забезпечення адміністрування податків створюються відповідні органи державної влади, які на практиці функціонують через певні напрями управлінської діяльності, використовуючи при цьому специфічний механізм. Причому під механізмом адміністрування податків автор розуміє сукупність заданих цілей, виконуваних функцій, принципів та використовуваних методів,

які, взаємодіючи, сприяють забезпеченню ефективного функціонування системи адміністрування податків. У свою чергу, механізм адміністрування податків реалізується через напрями управлінської діяльності, використовується інституційними органами і сам по собі втрачає сенс. Напрями управлінської діяльності реалізуються через механізм адміністрування податків та застосовуються інституційними органами цієї системи. Таким чином, доведено, що система адміністрування податків може функціонувати лише за умови взаємодії всіх її підсистем. При цьому втрата хоча б однієї з окреслених підсистем означатиме неможливість подальшого існування системи адміністрування податків та реалізації нею свого призначення.

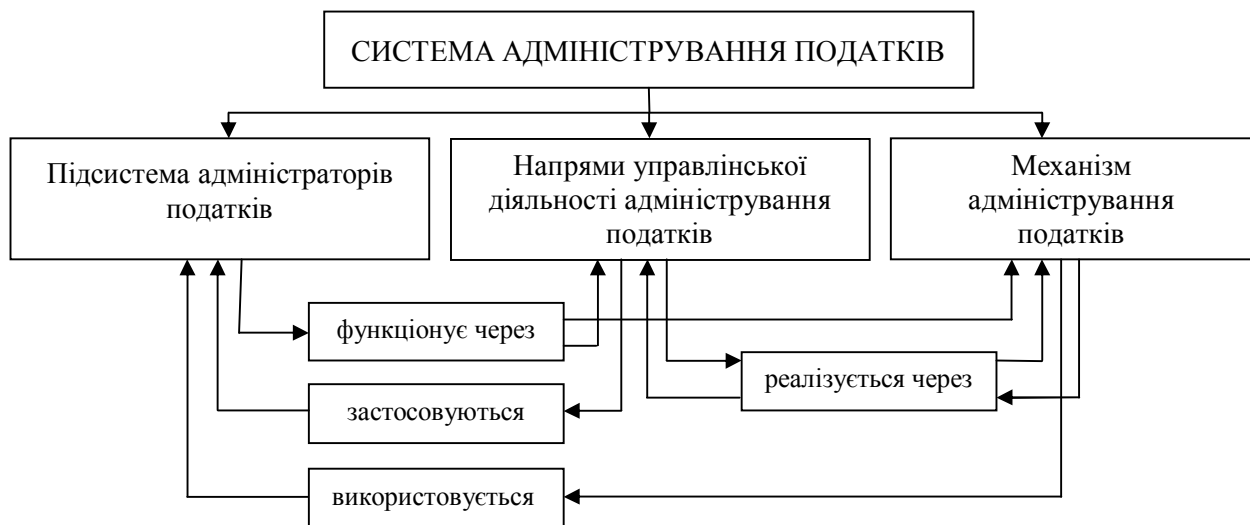

Рис. 1. Структурно-функціональна будова системи адміністрування податків*

*Джерело: розроблено автором самостійно

На підставі викладеного сформульовано дефініцію «система адміністрування податків», яка розглядається як сукупність державних органів виконавчої влади, уповноважених забезпечувати процес справляння податків, що функціонують через певні напрями управлінської діяльності за допомогою механізму адміністрування податків та на основі податкових відносин (головним чином, але не виключно, з платниками податків) з метою реалізації податкової політики держави.

За результатами проведеного дослідження доведено, що значну роль у функціонуванні системи адміністрування податків відіграє середовище інституційного характеру. Позиція автора ґрунтувалася на тому, що наявність у цій системі таких елементів, як адміністратори податків, соціально зумовлені правила, принципи тощо, структурованих відповідним чином, дозволяє трактувати її як інституційне утворення (структуру). Саме через інституційну структуру система адміністрування податків конкретизується та набуває свого функціонування у специфічній формі, а податкова політика трансформується в податкову практику та відбувається досягнення поставлених цілей і завдань у сфері оподаткування.

За результатами узагальнення та систематизації поглядів вчених визначено, що інституційна структура системи адміністрування податків – це упорядковане коло адміністраторів податків, які через скоординовані податкові відносини в межах встановлених формальних та неформальних правил здійснюють управління процесом справляння податків з метою наповнення бюджету держави. Таким чином, інституційна структура системи адміністрування податків включає дві взаємопов'язаних складові, зокрема: інституції (встановлені формальні та неформальні правила забезпечення процесу справляння податків і зборів) та інститути (адміністратори податків).

У розділі 2 «Фіскальні та соціально-економічні наслідки функціонування системи адміністрування податків в Україні» охарактеризовано стан та надано оцінку ефективності функціонування системи адміністрування податків в Україні, досліджено її вплив на формування доходів бюджетів усіх рівнів та на розвиток суб'єктів господарювання і ринкового середовища.

Аналіз функціонування системи адміністрування податків в Україні засвідчив, що у 2006-2008рр. і 2010-2012рр. зростання податкових надходжень до зведеного бюджету України було наслідком не лише покращення ділової активності в державі, але й удосконалення податкового адміністрування. Зокрема, в системі адміністрування податків відбулися якісні зміни: вдосконалено обліково-реєстраційні процедури; запроваджено подання звітності в електронному вигляді; введено в практику оподаткування ризикоорієнтовану систему податкових перевірок; покращено інформаційну взаємодію між суб'єктами податкових відносин, тощо.

У 2006-2013рр. одночасно спостерігалися і позитивні, і негативні тенденції щодо впливу системи адміністрування податків на діяльність платників та розвиток ринкового середовища. Зокрема, відбулись позитивні зміни в обліковій роботі контролюючих органів: спрощено процедури постановки на облік платників податків, мінімізовано прямі контакти платників зі службовцями при постановці на облік (що призвело до практично повного виключення корупційних ризиків у цьому сегменті фіскально-адміністративної роботи), впроваджено та поширено подання податкової звітності в електронній формі (що призвело до зменшення витрат часу і коштів платників). В аналізованому періоді було активізовано масово-роз'яснювальну та консультативну роботу за такими сегментами, як надання інформаційних послуг через мережу Інтернет, розміщення публікацій у пресі. При цьому кількість письмових та усних консультацій у 2012-2013рр. скоротилася у порівнянні з 2011р., зменшилась також кількість проведених семінарів та круглих столів з податкових питань, сеансів телефонного зв'язку «гарячих ліній». Незважаючи на проведені заходи масово-роз'яснювальної та консультативної роботи податкових органів, рівень законослухняної сплати податків відзначився негативною тенденцією, що свідчить про певні проблеми у даному напрямку адміністрування податків. Зокрема, потребують оптимізації фінансування та централізації заходи на телебаченні, радіо та виступи у друкованих ЗМІ.

У розвитку контрольно-перевірочної роботи за аналізований період відстежуються тенденції, які свідчать про загальне прагнення держави до зниження фіскально-адміністративного тиску на платників і забезпечення таким чином покращання наслідків функціонування системи адміністрування податків для ринкового середовища (зокрема, протягом 2006-2013рр. скоротилася кількість податкових перевірок, чому сприяло запровадження ризикоорієнтованої системи відбору суб'єктів податкового контролю).

У свою чергу, перевірки супроводжувались значним обсягом сум донарахованих платежів, що свідчить про негативний стан виконання платниками вимог податкового законодавства. Поряд з цим мають місце й некваліфіковані дії посадових осіб податкових органів під час проведення податкового контролю, що підтверджується скасуванням в аналізованому періоді донарахованих платежів від 13,5% до 45,4% від загального обсягу донарахувань (рис. 2).

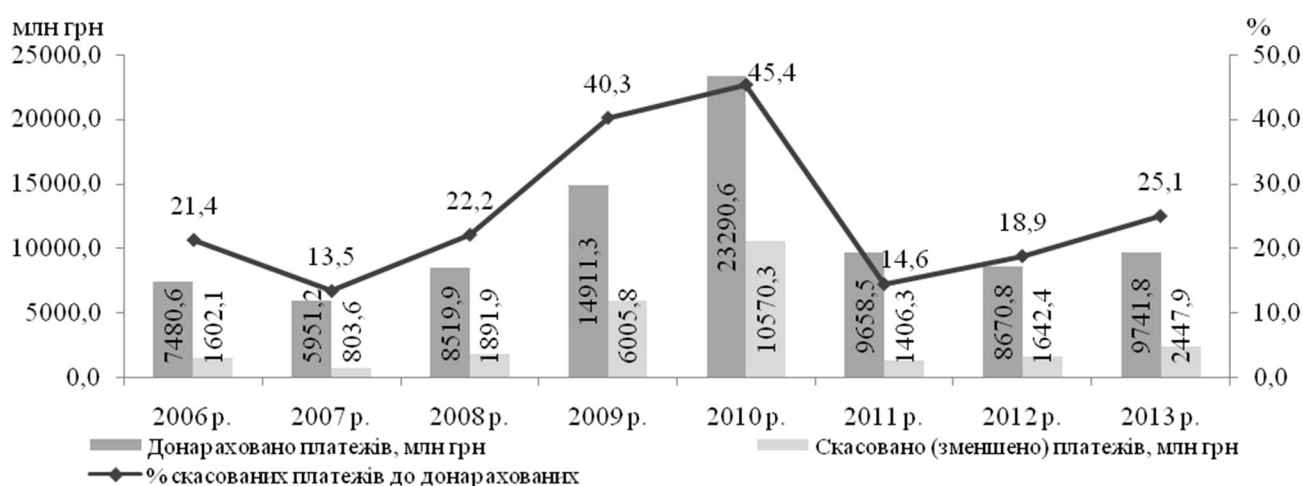

Рис. 2. Динаміка донарахованих, скасованих (зменшених) платежів в 2006-2013 рр.*

*Джерело: складено автором на основі даних державної фіскальної служби України

Ефективність функціонування системи адміністрування податків в Україні протягом аналізованого періоду (2006-2013рр.) була достатньо високою, однак наявні резерви її подальшого підвищення. Аналіз загальних показників ефективності (співвідношення витрат на утримання фіскальних органів та забезпечених ними надходжень) засвідчив її стабільне зростання. Оцінка ефективності окремих напрямів адміністрування податків дала такі результати та викрила наступні проблеми:

– недостатньо ефективною є організація облікової роботи органів адміністрування податків, яким все ще не завжди вдається вчасно поставити на облік окремих суб'єктів господарювання. Зокрема, наявна різниця в даних обліку реєстраційної та фіскальної служб. Причина вбачається у недостатньо тісній взаємодії між фіскальними органами та органами державної реєстрації (не зважаючи на використання принципу єдиного вікна);

– напрям прогнозно-планувальної та аналітичної роботи

характеризується слабким методичним забезпеченням. Зокрема, розрахунок планових показників надходжень є неточним, а їх виконання відбувається із суттєвими відхиленнями (від 1,0-2,0% до 6,6% і навіть 13,5%);

– протягом аналізованого періоду відбувалося підвищення ефективності контрольно-перевірочної роботи на етапі погашення донарахованих сум і контролю за їх надходженням, про що свідчить зростання частки платежів, які надійшли в рахунок погашення донарахованих сум, з 33,0% у 2006р. до 83,0% у 2013р.. Поряд з цим частка скасованих (зменшених) платежів складала від 13,5% до 45,3%. Причому у 2012-2013рр. знову намітилася тенденція до її зростання. Отже, на етапі здійснення донарахувань та їх обґрунтування ефективність контрольно-перевірочної роботи дещо знижується;

– ефективність адміністрування податкового боргу залежить від вирішення низки проблемних питань (значні суми наявного податкового боргу, що підлягає списанню; зростання податкової заборгованості), які впливають на ефективність системи в цілому.

У ході дослідження підтверджено, що від ефективності функціонування системи адміністрування податків залежить не лише формування доходів бюджету держави, а й розвиток суб'єктів господарювання і ринкового середовища, що зумовлює необхідність її подальшого вдосконалення.

У розділі 3 «Напрямки модернізації системи адміністрування податків в Україні» запропоновано напрями удосконалення інституційної структури системи адміністрування податків в Україні, аргументовано шляхи посилення взаємодії служб адміністрування податків та обґрунтовано пропозиції з удосконалення методичних підходів в адмініструванні податків.

В дисертації встановлено, що структура та функціонування Державної фіскальної служби України потребують поліпшення. Існує низка підходів до його здійснення, кожен з яких спрямований на вирішення частини існуючих проблем. Автор пропонує комплексну модель удосконалення, яка поєднує в собі організаційний, функціональний та процесний підходи. Основним її принципом при цьому є функціональна специфікація системи адміністрування податків. Суть моделі полягає у тому, що в ній, з одного боку, виділено функціональний та організаційний аспекти, а з іншого боку, виокремлено процесний (технологічний) аспект (рис. 3). У першому випадку функції адміністрування податків реалізуються в єдиній системі фіскальних органів. Цей підхід до структуризації прийнято називати організаційно-функціональним. У другому – діяльність фіскальних органів представляється як єдиний процес. При цьому виконання функцій адміністраторів податків за напрямами діяльності забезпечується відповідними податковими технологіями. Ключове завдання удосконалення – перетворити ДФС з бюрократичної на професійну організацію, яка надає високоякісні послуги. Причому ДФС має бути сформовано передусім як сервісну службу, яка діятиме за європейськими зразками.

На думку автора, особливої уваги потребує питання функціонування так званої середньої (регіональної) ланки ДФС. Враховуючи напрацювання вітчизняних та зарубіжних науковців, дисертантом сформовано підхід до інституційної реструктуризації Державної фіскальної служби України, який

передбачає ліквідацію обласних управлінь та створення на їх основі підрозділів внутрішнього контролю і обробки звітної інформації. З інших же питань слід забезпечити прямий контакт базових підрозділів з центральним рівнем ДФС. В результаті запропонованих змін передбачається вирішення трьох проблем одночасно: виключення дублювання функцій; скорочення витрат на утримання служби; забезпечення єдиних підходів в адмініструванні усіх податків (у т. ч. місцевих) та робіт з усіма платниками (незалежно від виду діяльності, галузевої спеціалізації чи територіального розміщення).

Рис. 3. Інфологічна модель поєднання підходів щодо забезпечення функціонування Державної фіскальної служби України*

* Джерело: складено автором самостійно

З метою подальшого удосконалення функціонування Державної фіскальної служби України в дисертаційній роботі обґрунтовано, що інтеграція податкової і митної служб повинна передбачати поєднання фінансових, господарських, юридичних, контрольних функцій та функцій ІТ-забезпечення на центральному рівні. При цьому запропоновано враховувати, що митний блок ДФС повинен містити спеціалізовані підрозділи, функціональне призначення яких, в основному, полягатиме на полегшенні торгівлі, протидії контрабанді й забезпеченні економічної безпеки держави. Щодо контролю за правильністю

розрахунків з бюджетом, то їх необхідно передати у податковий блок Державної фіскальної служби України. Це дасть можливість врівноважити інтереси та унормувати діяльність податкових і митних органів в єдиній організаційній структурі.

Для вирішення проблем, пов'язаних із низькою ефективністю взаємодії між фіскальними органами та іншими органами державного управління у сфері інформаційного обміну даними, автором запропоновано створення Єдиного електронного інформаційного сховища даних, яке забезпечуватиме визначеному колу користувачів доступ до необхідної інформації у межах держави. Єдина база даних дозволить оперативно використати в аналітичній роботі державних органів відомості про фізичну або юридичну особу – платника податків, що в результаті призведе до підвищення результативності контрольних заходів. Крім того, розробка єдиного програмного забезпечення, встановлення єдиного формату представлення даних, дозволить значно скоротити кількість помилок, які виникають при надходженні у фіскальні органи інформації з інших джерел внаслідок різниці їх інформаційних баз і систем. Це, відповідно, призведе до зменшення матеріальних і трудових витрат фіскальної служби і органів, що взаємодіють з нею.

В дисертації автором обґрунтовані рекомендації за окремими напрямками управлінської діяльності адміністраторів податків, зокрема:

– в частині облікової роботи фіскальних органів пропонується реалізувати такі рішення: недопущення реєстрації платників податків за наявності доказів відсутності намірів здійснювати подальшу діяльність; посилення вимог до здійснення контролю за тим, щоб у якості засновників і керівників юридичних осіб і фізичних осіб-СПД – платників податків виступали реальні особи; створення інформаційного ресурсу, що міститиме відомості про юридичних осіб і фізичних осіб-СПД – платників податків, які не подають бухгалтерську та податкову звітність; спрощення процедури ліквідації недобросовісних або проблемних платників податків, за якою неподання протягом півроку у фіскальний орган звітності є підставою для внесення в реєстр запису про ліквідацію платника податків;

– прогнозно-планувальна та аналітична робота повинна удосконалюватися шляхом постійного розвитку інформаційних систем та інструментів аналізу і прогнозування; використання новітніх економіко-математичних методів і прогнозних моделей; створення карт за територіями, видами діяльності, окремими групами платників податків; підвищення науково-технічного рівня кадрового потенціалу; створення й управління інформаційними технологіями в центральному апараті й територіальних фіскальних органах. В основі цієї роботи – централізація обробки даних на територіальних та загальнонаціональному рівнях за рахунок створення центрів обробки даних;

– масово-роз'яснювальна та консультативна робота вимагає посилення шляхом розвитку інституту незалежних податкових консультантів, правового виховання платників податків, формування їх податкової культури і дисципліни, використання методів впливу громадської думки на несумлінних платників податків, боржників бюджету;

– контрольню-перевірочну роботу слід удосконалювати в напрямках попередження податкових правопорушень і виховання в платниках податків податкової дисципліни, створення бази сумнівних контрагентів, організації взаємодії і обміну інформацією з правоохоронними органами із включення платників податків у план перевірок; використання електронного обміну документів між банками, органами казначейства і реєстрації з метою оперативного отримання інформації; розширення переліку критеріїв для включення платника податків до плану проведення виїзних податкових перевірок, впровадження податкового моніторингу як режиму розширеної інформаційної взаємодії платників податків і фіскального органу;

– в частині адміністрування податкового боргу мають бути реалізовані заходи, спрямовані на: спрощення, прискорення і забезпечення доступності отримання права на розстрочення та відстрочення податкового боргу; обмеження максимального розміру пені; законодавче визначення права податкової застави не як обов'язкового елементу у застосуванні зміни строків сплати податків і зборів, а як самостійного способу забезпечення обов'язку зі сплати податкових платежів; законодавче закріплення норми, за якою все майно боржника може бути піддане арешту тільки у разі, якщо воно є єдиним конструктивно неподілим багатofункціональним комплексом (декілька будівель, сполучених переходами, виробнича технологічна лінія тощо) або заборгованість платника податків перед бюджетом більше або дорівнює вартості усього майна, а у інших випадках арешту повинне піддаватися майно, якого вистачає для виконання обов'язку зі сплати податку; прискорення застосування процедур стягнення;

– апеляційна робота фіскальної служби (що є частиною юридичного супроводження податкового адміністрування) може бути значно покращена на основі використання податкової медіації як процесу добровільного вирішення суперечки сторонами на підставі принципів взаємної поваги, рівності і конфіденційності за посередництва нейтральної, незалежної і неупередженої, але компетентної особи – медіатора, який допомагає сторонам прийти до взаємоприйняттого рішення.

Впровадження зазначених пропозицій у практичну діяльність сприятиме підвищенню ефективності функціонування системи адміністрування податків в Україні.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено варіант вирішення важливого наукового завдання щодо обґрунтування напрямів модернізації системи адміністрування податків в Україні з метою підвищення ефективності її функціонування. В результаті проведеного дослідження отримано наступні висновки та сформульовано такі пропозиції:

1. Адміністрування податків може розглядатися як управлінська діяльність, сукупність принципів, методів, прийомів і засобів забезпечення справляння податків, механізм приведення у дію податкової системи держави, взаємовідносини між державою та платниками податків і зборів з приводу

відчуження частки власності останніх на суспільну користь.

2. Процес адміністрування податків реалізується в межах встановлених загальнообов'язкових правил, до яких слід відносити принципи: законності; систематичності та послідовності; плановості; узгодження інтересів фіскалу та платників податків; зручності; економічної ефективності; превентивності; прозорості та доступності; рівності; компетентності; контрольованості.

3. Адміністрування податків на практиці реалізується через низку напрямів управлінської діяльності, які слід поділяти на основні (облікова робота, масово-роз'яснювальна та консультативна робота, прогнозно-планувальна та аналітична робота, контрольо-перевірочна робота) та допоміжні (адміністрування податкового боргу, інформаційне забезпечення, юридичне супроводження, організаційно-розпорядча робота).

4. Система адміністрування податків являє собою сукупність державних органів виконавчої влади, уповноважених забезпечувати процес справляння податків, що функціонують через певні напрями управлінської діяльності за допомогою механізму адміністрування податків та на основі податкових відносин (головним чином, але не виключно, з платниками податків) з метою реалізації податкової політики держави.

5. Інституційна структура системи адміністрування податків – це упорядковане коло адміністраторів податків, які через скоординовані податкові відносини в межах встановлених формальних та неформальних правил здійснюють управління процесом справляння податків з метою наповнення бюджету держави.

6. Дослідження наслідків функціонування системи адміністрування податків в Україні засвідчує, що зростання податкових надходжень до зведеного бюджету України у певні періоди було пов'язане як із підвищенням ділової активності, так і з удосконаленням податкового адміністрування в частині покращання обліково-реєстраційних процедур, запровадження електронного звітування, введення ризикоорієнтованої системи перевірок, посилення інформаційної взаємодії між суб'єктами податкових відносин, тощо.

7. В аналізованому періоді в Україні спостерігалися як позитивні, так і негативні тенденції щодо впливу системи адміністрування податків на діяльність платників та розвиток ринкового середовища. Зокрема, здійснені кроки щодо мінімізації прямих контактів платників зі службовцями, активізовано надання інформаційних послуг через мережу Інтернет, розміщення публікацій у пресі, скорочено кількість податкових перевірок. Поряд з цим відмічається негативний стан виконання платниками вимог податкового законодавства та мають місце некваліфіковані дії посадових осіб податкових органів під час проведення податкового контролю.

8. Аналіз загальних показників ефективності адміністрування податків (співвідношення витрат на утримання фіскальних органів та забезпечених ними надходжень) свідчить про її стабільне зростання. Однак, оцінка ефективності окремих напрямів адміністрування податків не є настільки однозначною. Так, не завжди вдається вчасно поставити на облік окремих суб'єктів господарювання через недостатньо тісну взаємодію між фіскальними органами та органами

державної реєстрації (не зважаючи на використання принципу єдиного вікна). Слабким є методичне забезпечення прогнозно-планувальної та аналітичної роботи. Контрольно-перевірочна робота демонструвала підвищення ефективності на етапі погашення донарахованих сум і контролю за їх надходженням, але на етапі здійснення донарахувань та їх обґрунтування ефективність цього напряму управління спралянням дещо знижується. Ефективність адміністрування податкового боргу також залежить від вирішення низки проблемних питань (значні суми наявного податкового боргу, що підлягає списанню; зростання податкової заборгованості), які впливають на ефективність системи в цілому.

9. Модель удосконалення функціонування Державної фіскальної служби України має передбачати поєднання організаційного, функціонального та процесного підходів з використанням принципу функціональної організації (функціональної специфікації) системи органів адміністрування податків.

10. Особливої уваги потребує питання функціонування так званої середньої (регіональної) ланки ДФС. В роботі обґрунтована пропозиція щодо відмови від її існування у нинішньому вигляді, залишивши на обласному рівні лише органи внутрішнього контролю та обробки звітної інформації базових підрозділів. З інших же питань слід забезпечити прямий контакт базових підрозділів з центральним рівнем ДФС.

11. З метою подальшого удосконалення функціонування Державної фіскальної служби в Україні необхідним є поглиблення інтеграції податкових та митних підрозділів на основі поєднання фінансових, господарських, юридичних, контрольних функцій та функції ІТ-забезпечення на центральному рівні. Митний блок ДФС повинен складатися з декількох спеціалізованих підрозділів, які концентруються, в основному, на полегшенні торгівлі та економічній безпеці держави. В той же час, контроль над правильністю розрахунків з бюджетом доцільно передати у податковий блок.

12. З метою підвищення ефективності функціонування ДФС, в Україні необхідно якісно підсилити взаємодію між фіскальними органами та іншими органами державного управління у сфері інформаційного обміну даними. Одним з перспективних напрямів підвищення ефективності взаємодії фіскальних органів з іншими державними органами є організація Єдиного електронного інформаційного сховища даних, що забезпечує доступ до необхідної інформації у межах держави.

13. Удосконалення інституційної структури системи адміністрування податків та взаємодії органів фіскальної служби з іншими органами державного управління має доповнюватися модернізаційними заходами щодо методики управління процесом спраляння. В дисертації обґрунтовані відповідні рекомендації за окремими напрямами управлінської діяльності, зокрема: посилення вимог до засновників і керівників юридичних осіб і фізичних осіб-СПД; створення інформаційного ресурсу з відомостями про платників податків, які не подають бухгалтерську та податкову звітність; спрощення процедури ліквідації недобросовісних або проблемних платників податків; розвиток інформаційних систем та інструментів аналізу і прогнозування; створення карт

за територіями, видами діяльності, окремими групами платників податків; централізація обробки даних на територіальних та загальнонаціональному рівнях за рахунок створення центрів обробки даних; розвиток інституту незалежних податкових консультантів, посилення правового виховання платників податків, формування їх податкової культури і дисципліни, використання методів впливу громадської думки на несумлінних платників податків, боржників бюджету; створення бази сумнівних контрагентів; організація взаємодії і обміну інформацією з правоохоронними органами із включення платників податків у план перевірок; використання електронного обміну документів між банками, органами казначейства і реєстрації; розширення переліку критеріїв для включення платника податків до плану проведення виїзних податкових перевірок, впровадження податкового моніторингу як режиму розширеної інформаційної взаємодії платників податків і фіскального органу; спрощення, прискорення і забезпечення доступності отримання права на розстрочення та відстрочення податкового боргу; обмеження максимального розміру пені; законодавче визначення права податкової застави не як обов'язкового елемента у застосуванні зміни строків сплати податків і зборів, а як самостійного способу забезпечення обов'язку зі сплати податкових платежів; законодавче закріплення норми, за якою все майно боржника може бути піддане арешту тільки у разі, якщо воно є єдиним конструктивно неподіленим багатофункціональним комплексом або заборгованість платника податків перед бюджетом більше або дорівнює вартості усього майна (в інших випадках арешту повинне піддаватися майно, якого вистачає для виконання обов'язку зі сплати податку); прискорення застосування процедур стягнення; використання податкової медіації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Волощук Р. Є. Напрями практичної реалізації адміністрування податків та фактори впливу на нього / Р. Є. Волощук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №7. – С. 33-37. – 0,49 д.а.
2. Волощук Р. Є. Підходи до визначення сутності і принципів організації адміністрування податків / Р. Є. Волощук // Наукові праці НДФІ. – 2011. – №1. – С. 34-43. – 0,65 д.а.
3. Волощук Р. Є. Система адміністрування податків: сутність та структура / Р. Є. Волощук // Економічний вісник університету. – 2011. – №17/2. – С. 241-246. – 0,76 д.а.
4. Волощук Р. Є. Адміністрування непрямих податків в контексті формування доходів бюджету держави / Р. Є. Волощук // Економічний аналіз. – 2014. – Т. 17. – №1. – С. 120-131. – 0,62 д.а.
5. Волощук Р. Є. До питання формування поведінкової термінології в адмініструванні податків / Р. Є. Волощук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – №5. – С. 40-43. – 0,40 д.а.
6. Волощук Р. Є. Історичні аспекти адміністрування податків / Р. Є. Волощук // Наукові праці НДФІ. – 2010. – №4. – 156-166. – 0,70 д.а.

7. Волощук Р. Є. Служба фінансових розслідувань в Україні: необхідність створення та організаційні моделі функціонування / Р. Є. Волощук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – №1. – С. 168-173. – 0,53 д.а.

Публікації в зарубіжних виданнях:

8. Волощук Р. Є. Імплементация мирового опыта в развитие институциональной структуры системы администрирования налогов в Украине / Р. Е. Волощук // Апробация. – 2014. – №11(26). – С. 35-42. – 0,67 д.а.

Публікації в інших наукових виданнях:

9. Волощук Р. Є. Організація податкового адміністрування у першій половині ХХ сторіччя в СРСР / Р. Є. Волощук // Економічні, правові, інформаційні та гуманітарні проблеми розвитку України в умовах економічної нестабільності: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 14 квітня 2010 р., м. Вінниця. – Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2010. – С. 32-34. – 0,27 д.а.

10. Волощук Р. Є. Адміністрування податків : вітчизняна практика та зарубіжний досвід / Р. Є. Волощук // Інтеграційний вибір України : історія, сучасність, перспективи: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 10 квітня 2012 р., м. Вінниця. – Тернопіль: Крок, 2012. – Т. 1. – С. 115-117. – 0,24 д.а.

11. Волощук Р. Є. Законослухняна сплата податків та її рівень в Україні / Р. Є. Волощук // Проблеми та перспективи розвитку національних економік в сучасних умовах: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 9 квітня 2013 р., м. Вінниця. – Тернопіль: Крок, 2013. – С. 119-122. – 0,25 д.а.

12. Волощук Р. Є. Податковий борг як доходний резерв Зведеного бюджету України / Р. Є. Волощук // Місце та роль України в глобалізованому світі; економічні, політичні, культурні аспекти: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 15-річчя з дня створення Вінницького інституту економіки ТНЕУ, 11-12 грудня 2009 р., м. Вінниця. – Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2009. – С.233-235. – 0,21 д.а.

13. Волощук Р. Є. Система адміністрування податків та її вплив на суб'єктів господарювання / Р. Є. Волощук // Соціально-економічний розвиток України в умовах світової фінансової нестабільності: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 9 квітня 2014 р., м. Вінниця. – Вінниця: ВІНІЕ ТНЕУ, 2014. – С. 60-63. – 0,25 д.а.

14. Волощук Р. Є. Спрощена система оподаткування: реалії та перспективи розвитку / Р. Є. Волощук // Стратегії стійкого розвитку економіки: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 27 квітня 2011 р., м. Київ. – К.: Вид-во Європейського університету, 2011. – С. 65-68. – 0,16 д.а.

15. Волощук Р. Є. Удосконалення контрольно-перевірочної роботи фіскальних органів в Україні / Р. Є. Волощук // Моделювання та прогнозування соціально-економічних процесів: матеріали Міжнародної науково-практичної

конференції, 27-28 лютого 2015 р., м. Львів. – Львів: ГО «Львівська економічна фундація», 2015. – Ч. 2. – С. 48-51. – 0,19 д.а.

16. Волощук Р. Є. Щодо проблем вітчизняної практики адміністрування податків / Р. Є. Волощук // Економіка сьогодення: актуальні питання та інноваційні аспекти: Збірник матеріалів науково-практичної конференції, 26-27 квітня 2013 р., м. Київ. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2013. – Ч. 1. – С. 20-22. – 0,22 д.а.

17. Волощук Р. Є. Оподаткування через призму Податкового кодексу України / Р. Є. Волощук // Теорія та практика трансформаційних перетворень в економіці, політиці та культурі за умов розвитку глобалізаційних процесів: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 14 квітня 2011 р., м. Вінниця. – Вінниця: ВІЕ ТНЕУ, 2011. – С. 54-57. – 0,27 д.а.

18. Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових відносин : монографія / кол. авт.; за заг. ред. В. Г. Дем'янишина. – Тернопіль: Крок, 2011. – 556 с. – 30,30 д.а. (особистий внесок автора: досліджено сучасний стан системи адміністрування податків в Україні, ефективність її функціонування та вплив фіскально-адміністративних чинників на ефективність оподаткування – 1,35 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Волощук Р. Є. Система адміністрування податків в Україні: інституційна структура та ефективність функціонування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – ПВНЗ «Європейський університет». – Київ, 2015.

У дисертації розкрито економічну сутність адміністрування податків та основні принципи його функціонування, визначено зміст системи адміністрування податків та її інституційну структуру, розглянуто національні особливості системи адміністрування податків в Україні. Охарактеризовано стан адміністрування податків в Україні та досліджено його вплив на формування доходів бюджетів усіх рівнів, простежено вплив системи адміністрування податків на розвиток суб'єктів господарювання і ринкового середовища та надано оцінку ефективності її функціонування. Запропоновано напрями удосконалення інституційної структури системи адміністрування податків в Україні, аргументовано шляхи посилення взаємодії служб адміністрування податків у державі та обґрунтовано пропозиції з удосконалення методичних підходів в адмініструванні податків.

Автором розроблена модель функціонування Державної фіскальної служби України, яка передбачає поєднання організаційного, функціонального і процесного підходів з використанням принципу функціональної специфікації органів адміністрування податків і дозволяє оптимізувати структуру служби на основі оптимального розподілу функцій між її підрозділами.

Ключові слова: адміністрування податків, система адміністрування податків, інституційна структура системи адміністрування податків, напрями

практичної реалізації адміністрування податків, ефективність функціонування системи адміністрування податків, контролюючі органи.

АННОТАЦИЯ

Волощук Р. Е. Система администрирования налогов в Украине: институциональная структура и эффективность функционирования. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – ЧВУЗ «Европейский университет». – Киев, 2015.

Диссертация посвящена комплексному изучению теоретико-прикладных основ функционирования системы администрирования налогов в Украине и обоснованию методических подходов, направленных на совершенствование ее институциональной структуры и повышения эффективности функционирования.

Обобщены научные взгляды на экономическую сущность администрирования налогов, на основе которых предложена авторская дефиниция «система администрирования налогов». Автором так же систематизированы принципы администрирования налогов, предложено определение понятия «институциональная структура системы администрирования налогов».

Проведен анализ функционирования системы администрирования налогов в Украине, который показал, что в 2006-2008 и 2010-2012гг. рост налоговых поступлений в сводный бюджет Украины был следствием не только улучшения деловой активности в государстве, но и усовершенствования налогового администрирования. Также выявлено, что в 2006-2013гг. одновременно наблюдались и положительные, и отрицательные тенденции влияния системы администрирования налогов на деятельность плательщиков и развитие рыночной среды.

Исследована эффективность функционирования системы администрирования налогов в Украине в течение 2006-2013гг. и установлено, что она имела стабильную тенденцию к росту. При этом выявлен ряд резервов дальнейшего роста эффективности функционирования системы администрирования налогов.

Разработана модель усовершенствования функционирования Государственной фискальной службы Украины, которая предусматривает сочетание организационного, функционального и процессного подходов с использованием принципа функциональной спецификации органов администрирования налогов, и позволяет оптимизировать структуру фискальной службы на основе оптимального распределения функций между ее подразделениями.

Сформирован подход к институциональной реструктуризации Государственной фискальной службы Украины, которая предусматривает ликвидацию областных управлений и создание на их базе подразделений

внутреннего контроля и обработки отчетной информации. Это позволяет обеспечить прямой контакт базовых подразделений с центральным уровнем ДФС в контексте соблюдения основных принципов администрирования налогов.

Аргументированы направления углубления интеграции налоговых и таможенных подразделений Украины, предусматривающие объединение финансовых, хозяйственных, юридических, контрольных функций и функции ИТ-обеспечения на центральном уровне, структурирование таможенного блока Государственной фискальной службы Украины на основе специализированных подразделений, которые концентрируются на облегчении торговли и вопросах экономической безопасности государства, передачу функций контроля за правильностью расчетов с бюджетом в налоговый блок.

Сформулированы рекомендации по совершенствованию институциональной структуры системы администрирования налогов и взаимодействия органов фискальной службы с другими органами государственного управления в Украине на основе внедрения модернизационных мероприятий в области методики управления процессом взимания налогов.

Ключевые слова: администрирование налогов, система администрирования налогов, институциональная структура системы администрирования налогов, направления практической реализации администрирования налогов, эффективность функционирования системы администрирования налогов, контролирующие органы.

ANNOTATION

Voloshchuk R.Y. Tax administering system in Ukraine: institutional structure and efficiency of functioning. – Manuscript.

The dissertation for the academic degree of a philosophy doctor in economics, specialty 08.00.08 – money, finance and crediting. – PHEE “European University”, Kyiv, 2015.

The dissertation uncovers the economic essence of tax administering and the main principles of its functioning. It defines the content of tax administering system and its institutional structure, and studies national peculiarities of a tax administrative system in Ukraine. The state of tax administering in Ukraine is characterized and its impact on forming budget revenues of all levels is scrutinized. The influence of a tax administering system on the development of agents of economic management and market environment to estimate the efficiency of its functioning is traced. The ways of improving the institutional structure of the tax administrative system in Ukraine are proposed. The ways of strengthening interaction of state tax administrative institutions are reasoned. The proposals concerning improving methodical approaches in tax administering are supported.

The author has developed the model of functioning of the State Fiscal Service of Ukraine, which involves combination of the organizational, functional and process approaches alongside with the principle of functional specification of tax

administrative bodies and enables to optimize the structure of the service on the basis of the optimal function distribution in its departments.

Key words: tax administering, a tax administering system, institutional structure of a tax administering system, ways of practical realization of tax administering, efficiency of functioning of the tax administering system, inspection bodies.